

Stil de tijd

Louise Kleinherenbrink

Het einde van een sesshin

Aan het einde van een sesshin, als iedereen vertrokken is, heeft altijd wel iemand iets laten liggen.

Dat was de afgelopen sesshin ook het geval. Wat deze keer was blijven liggen was het laatste boek van *Joke Hermsen*, *Stil de tijd*. Omdat ik de bezitter van het boek spoedig weer zou zien nam ik het boek mee. Toevallig kreeg ik het dus in handen. En op een gure zondag ochtend, toen de tijd stiller was dan op een doordeweekse dag, zat ik warm in mijn pyjama en begon te lezen.

Vanaf het eerste moment had het boek mij te pakken. Het raakte mij in eerste instantie omdat het troostend was. In haar inleiding probeert de schrijfster uit te leggen wat de tijd voor haar betekent. Zij maakt een onderscheid tussen 'kloktijd' en 'innerlijke tijd':

"De tijd van klokken is een abstracte en sociale tijd, iets wat we met elkaar hebben afgesproken om de wereld te kunnen inrichten, om internationaal transport te kunnen regelen, om zaken te kunnen doen.

De innerlijke tijd is een tijd die geen data of uren kent, maar eigenlijk alleen verschillende verschuivingen van het licht: van het frêle ochtendlicht naar het felle en oogverblindende blauwe licht van het middaguur tot de schemerige pasteltinten van de avond die langzaam verzvolgen worden door de zwarte duisternis van de nacht."

Joke Hermsen verbindt het regime van de kloktijd met dat van het economische rendement, terwijl die andere tijd ons brengt bij onze innerlijkheid, onze menselijkheid. Zij gaat te rade bij denkers, schrijvers, musici, kunstenaars zoals: Bergson, Levinas, Marcel Proust, Virginia Woolf, Simeon ten Holt, René Margritte, Rothko etc. Deze kunstenaars gebruiken het begrip tijd in hun werk.

De schrijfster verdiept zich in de geschiedenis om helder te krijgen wat de tijd vroeger betekend heeft. De klassieke Grieken kenden bijvoorbeeld het woord 'scholè', dat rust betekent. Hiervan stamt ons woord 'school' af. Sinds Plato en Aristoteles gelden rust en nietsdoen namelijk als de voorwaarden van cultuur en beschaving. Pas in rusttoestand, in het interval tussen twee handelingen, kunnen we tot bezinning komen. Dan opent zich de ruimte van het denken en van de creativiteit, verschijnselen die zich door geen vooropgesteld doel of economisch nut laten sturen of opjagen. De belangrijkste taak van een democratisch staatsman was volgens de Griekse filosofen dan ook juist die rust te bevorderen. Daartegenover staat de tiran, die zijn macht wil vergroten door het volk continu bezig, dat wil zeggen rusteloos en niet nadenkend te houden.

Je zou je kunnen afvragen waar onze huidige samenleving bij hoort.

Joke Hermsen houdt een pleidooi voor verveling. Het is de laatste jaren een populair onderwerp geworden. Zowel door filmmakers en schrijvers is dit herhaaldelijk onder de aandacht gebracht.

Blijkbaar vertolkt deze aandacht een gevoel dat veel mensen hebben, namelijk dat ze totaal niet meer beschikken over eigen tijd en zich ook schuldig voelen als ze even niets doen. Joke

Hermesen vindt dat bedrijven er goed aan zouden doen hun werknemers af en toe de ruimte te bieden om niets te doen. Onze hersenen hebben hersteltijd nodig. Dagdromen en meditatie kunnen daar ook toe bijdragen. Het niets doen, de verveling, de vrije tijd die niet door andere activiteit wordt opgevuld, zou ons kunnen brengen bij de vraag hoe het werkelijk met ons gaat, wat de bedoeling is van ons leven. Als men zich dit afvraagt, zal er waarschijnlijk ook meer belangstelling voor de ander en voor de wereld komen.

Gebeurt dit niet, dan is de kans groot dat we gemakkelijk cynisch en onverschillig worden.

Hier citeert de schrijfster Hannah Arendt: "Als de mens zich van de wereld afkeert, is dat het einde van de wereld".

Het hele boek van Joke Hermesen is een krachtig pleidooi voor een nieuwe bewustwording van de tijd. Een zoektocht naar de rijkdom van onze innerlijke tijd.

Joke Hermesen heeft een ontspannen schrijfstijl en haar verhalen over de Etrusken, verschillende kunstenaars en filosofen zijn prettig leesbaar, zeer informatief en bruikbaar in het dagelijkse leven.

Wie op een stille zondag niets te doen heeft en daar al uren over mijmert, kan dat op een goede manier aanvullen met het lezen van haar boek.

Louise Kleinherenbrink

2010

Boek info:

Joke J. Hermesen, *Stil de tijd, Pleidooi voor een langzame toekomst*
Uitgeverij De Arbeiderspers
ISBN 978 90 295 7139 5 / nur 323

Het is laat zoals ieder jaar,
de tijd zit krap in zijn heden,
vandaag is steeds weer geweest
steek dus het licht aan dat de toekomst nog uitspaart,
spreek het brood aan dat nog niet doof is,
maak de taal waarachter zijn tekens,
spel het vlees, stil de tijd, leef nog even –

Gerrit Kouwenaar